

Nhớ về một Nhơn sĩ Miền Nam Cố Tổng Thống Trần Văn Hương

Mai Thanh Truyết

Cụ Trần Văn Hương sinh năm 1902 tại làng Long Châu, quận Châu Thành (nay là thành phố Vĩnh Long), tỉnh Vĩnh Long trong một gia đình nghèo. Nhờ học giỏi và được sự hy sinh của gia đình, cậu học sinh Trần Văn Hương được ra Hà Nội học trường Cao đẳng Sư phạm... Sau khi tốt nghiệp, ông giáo Trần Văn Hương được bổ về dạy tại trường Collège Le Myre De Villers tại Mỹ Tho, cũng là ngôi trường cũ mà ông đã theo học mấy năm trước. Thời gian 1943-1945, Cụ Hương là giáo sư dạy môn văn chương và luận lý tại trường này. Cụ là một thầy giáo đã từng đào tạo nhiều học trò nổi tiếng (tướng Dương Văn Minh, tổng thống cuối cùng của Việt Nam Cộng hòa, cũng tự nhận là một học trò của ông) và từng giữ chức vụ Đốc học Tây Ninh.

Cụ Trần Văn Hương mất ngày 27 tháng 1 năm 1982 tại Sài Gòn, nhằm ngày mùng 3 Tết. Cụ mất đi để lại cho chúng ta nhiều tiếc nuối. Hôm nay nhân ngày lễ tưởng niệm Cụ, tôi xin chia sẻ vài suy nghĩ về Cụ.

Khi „Cách mạng tháng Tám 1945“ nổ ra, Cụ tham gia chánh quyền Việt Minh với tư cách nhơn sĩ tự do. Khi Pháp tái chiếm Đông Dương, Cụ được cử giữ chức Chủ tịch Ủy ban Hành chánh Kháng chiến tỉnh Tây Ninh. Tuy nhiên, năm 1946, do Cụ biết lực lượng Việt Minh là Cộng sản quy chụp cho nhiều trí thức là Việt gian rồi đem thủ tiêu nên Cụ bỏ về quê sống ẩn dật và tuyên bố bất hợp tác với cả chánh quyền Việt Minh lẫn Pháp và Cộng hòa tự trị Nam Kỳ, sau này là Quốc gia Việt Nam.

Xét về sự nghiệp chánh trị, Cụ Trần Văn Hương đã hai lần được mời và bổ nhiệm đảm trách chức vụ Đô Trưởng Sài Gòn, chức vụ đứng đầu quán xuyên điều hành bộ máy hành chánh thủ đô Việt Nam Cộng Hòa, bảo tồn bộ mặt của thể chế Cộng hòa ở miền Nam đang trong giai đoạn củng cố xây dựng và phát triển với những khó khăn chồng chất về mọi mặt:

- Lần đầu vào năm 1955 sau khi Hiệp định Genève chia hai đất nước Việt Nam được ký kết, do cố Thủ Tướng Ngô Đình Diệm;
- Lần thứ hai, sau khi chánh quyền Ngô Đình Diệm bị lật đổ vào năm 1963, Cụ Trần Văn Hương lại được bổ nhiệm làm Đô Trưởng Sài Gòn.

Và hai lần được mời làm Thủ tướng và một lần Phó Tổng Thống:

- Lần đầu vào Tháng 11 năm 1964, cụ được Quốc Trưởng Phan Khắc Sửu bổ nhiệm làm Thủ Tướng Chánh Phủ (1964-1965) và lập nội các, giữa lúc tình hình chánh trị vô cùng căng thẳng.
- Lần thứ hai vào năm 1968, trước tình hình chánh trị, quân sự, kinh tế suy sụp trầm trọng cụ nhận lời Tổng thống Thiệu ra làm Thủ tướng lần thứ hai (1968 -1969).

Lần chấp chánh thứ ba của Cụ là Phó Tổng Thống Việt Nam Cộng Hòa (1971 -1975). Trong bối cảnh chánh trị miền Nam, Cụ đã lần lượt dấn thân vào sinh hoạt chánh trị đại chúng với danh nghĩa là một nhơn sĩ miền Nam do nhu cầu của đất nước; và lần nào Cụ

cũng giúp cho tình thế vượt qua những khó khăn. Đến phút cuối, khi bị áp lực phải chuyển giao quyền hành cho những kẻ mà cụ biết là „chẳng làm được gì“, Cụ cũng thực hiện nó trong tinh thần Hiến định, tức chuyển giao theo „ý dân“, qua các Dân Biểu và Nghị sĩ, trong phiên họp lưỡng viện Quốc Hội.

Với tôi, Cụ là mẫu người có phong cách của một nhơn sĩ miền Nam xem thường mọi thiếu thốn và ràng buộc vật chất trong khi dẫn thân phục vụ đất nước. Lúc nào Cụ cũng giữ vững tinh thần, ngay cả trong lao tù, Cụ coi mọi chuyện đều „vô thường“, qua câu thơ bất hủ để đời ghi trong tập thơ „Lao trung lãnh vận“ khiến ai đọc lên cũng cảm phục “ông già“ trong cảnh tù đày.

Đó là:”Ngồi buồn gãi háng, dái lăn tăn“. (một số bạn bè nói bản chánh của câu trên là “ngồi rù“...). Những người yêu thơ lãng mạn có thể không thích câu thơ nặng tính nhân sinh này, nhưng những người từng trải qua cảnh tù đày đều thấy ở đó cái khí khái xem thường nghịch cảnh lao tù của tác giả.

Tính can trường về nhân cách của con người miền Nam của Cụ Trần Văn Hương còn được biểu lộ qua sự kiên quyết dẫn thân, không bỏ cuộc, mà trái lại, vẫn chấp nhận trách vụ được giao phó do nhu cầu của tình hình đất nước và thường hoàn thành trách vụ. Còn nhớ, trong cuộc hành quân Hạ Lào Lam Sơn 719, Cụ đã bất chấp thế lực của quân đội Mỹ, và sự hiểm nguy của bản thân, mở cuộc họp báo quốc tế, tố cáo thái độ bội ươc và bỏ rơi chiến hữu Việt Nam Cộng Hòa của quân đội Mỹ, khiến Chánh phủ Mỹ lúc đó phải lập tức ra lệnh cho các đơn vị Mỹ hành quân phải tiếp tục kế hoạch, và xin lỗi về việc này. dịp này Cụ đã hãnh diện nhận lãnh tước vị ‘Hạ sĩ danh dự’ của binh chủng Nhảy Dù, ghi đậm lời tri ơn sâu xa của binh chủng này dành cho Cụ.

Trong tư cách là một nhà giáo, vào năm 1974, cụ có ước nguyện là cố gắng xây dựng Đại học Long Hồ tại Vĩnh Long. Nhiều giáo sư gốc gác địa phương được mời phụ trách chức vị Viện trưởng như GS Nguyễn Văn Trường, GS Trần Kim Nở nhưng việc không thành vì những biến động thời cuộc dồn dập trong giai đoạn này.

Một biến cố sau cùng của con đường “hoạn lộ“ của Cụ theo lời kể của một cựu quân nhân thân cận với chức vụ Tổng Thống Việt Nam Cộng Hòa kể từ ngày 21-4-1975:

“Là một quân nhân, vào những ngày cuối cùng của miền Nam, tôi được cái may mắn gần gũi với cụ Hương, nhất là những lúc dầu sôi lửa bỏng khi thủ đô Saigon đang bị cộng quân vây hãm. Tình hình thật là cấp bách sau khi Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu từ chức vào ngày 21-4-75, bàn giao chức vụ Tổng Thống cho cụ Trần Văn Hương theo hiến pháp. Ông đã nhận lấy chức vụ đứng đầu một đất nước trong hoàn cảnh thật là khó khăn. Một mặt, dưới sức ép thật nặng nề từ người bạn đồng minh Hoa Kỳ muốn sớm rút chân ra khỏi Việt Nam, mặt khác, về phía địch, cộng sản Bắc Việt biết rõ sự suy yếu hoàn toàn của chánh quyền miền Nam dưới sự bỏ rơi của Mỹ nên càng gia tăng áp lực, đưa quân uy hiếp thủ đô Saigon. Thêm vào đó, thành phần thân cộng có mặt trong guồng máy miền Nam, cũng luôn tạo áp lực để đòi hỏi lật đổ chánh quyền miền Nam bằng sự thay thế một chánh quyền do cộng sản kiểm soát.”

Trong thời gian bảy ngày sau khi bàn giao với tổng thống Nguyễn Văn Thiệu, cuối cùng Cụ Trần Văn Hương phải chấp nhận việc bàn giao cho tướng Dương Văn Minh theo diễn tiến như sau:

- Ngày 21-4-75 tổng thống Nguyễn Văn Thiệu từ chức, Cụ Trần Văn Hương nhận lãnh chức vụ Tổng thống Việt Nam Cộng Hòa.
- Ngày 26-4-75 đại sứ Martin yết kiến và thông báo cho Cụ Hương về áp lực cộng sản Bắc Việt và khả năng của cộng quân tấn công vào Saigon.
- Ngày 27-4-75 quốc hội VNCH họp và biểu quyết việc trao quyền lại cho Tướng Dương Văn Minh.
- Ngày 28-4-75 vào lúc 5:00 chiều, Cụ Trần Văn Hương trao quyền lại cho tướng Dương Văn Minh theo quyết định của quốc hội.

Trong bài diễn văn, Tổng thống Trần Văn Hương đọc trước quốc hội ngày 26-4-75, chúng ta thấy rõ ràng Cụ Trần Văn Hương không thoát khỏi áp lực quá mạnh, một của người bạn đồng minh Hoa Kỳ, và một áp lực về phía cộng sản Bắc Việt mà tướng lưu vong Dương Văn Minh được xấp xếp như là một con cờ chính trị để làm nhiệm vụ xóa chính quyền Việt Nam Cộng Hòa.

Chúng ta hãy nhớ lại những gì Cụ Hương đã phát biểu có tính cách lịch sử trong bài diễn văn tại quốc hội dưới sự hiện diện của đầy đủ dân biểu và thượng nghị sĩ. Cụ Hương đã cho biết rằng **Cụ “chỉ muốn chỉ định Đại tướng Dương Văn Minh trong vai trò thủ tướng, nhưng tướng Dương Văn Minh vẫn khẳng khái đòi Cụ Hương phải trao quyền để cho tướng Dương Văn Minh nói chuyện với phía bên kia”**.

Ba Nhân cách LỚN của Cụ Trần Văn Hương

1 – Ngày 29 tháng 4 năm 1975, Đại sứ Hoa Kỳ, ông Martin đến tư dinh đường Công Lý với một tham vụ sứ quán nói tiếng Pháp. Đại khái Đại sứ Martin nói: **“Thưa Tổng Thống, tình trạng hiện nay rất nguy hiểm. Nhon danh chính phủ Hoa Kỳ, chúng tôi đến mời Tổng Thống rời khỏi nước, đi đến bất cứ xứ nào, ngày giờ nào với phương tiện nào mà Tổng Thống muốn. Chính phủ chúng tôi cam kết bảo đảm cho Ngài một đời sống xứng đáng với cương vị Tổng Thống cho đến ngày TT “trăm tuổi già”**”.

Tổng Thống Trần Văn Hương mỉm cười trả lời:

– “Thưa Ngài Đại sứ, tôi biết tình trạng hiện nay rất là nguy hiểm. Đã đến đổi như vậy, Hoa Kỳ cũng có phần trách nhiệm trong đó. Nay ông đại sứ đến mời tôi ly hương, tôi rất cảm ơn Ông Đại sứ. **Nhưng tôi đã suy nghĩ và quyết định dứt khoát ở lại nước tôi.** Tôi cũng dư biết Cộng Sản vào được Saigon, bao nhiêu đau khổ nhục nhã sẽ trút xuống đầu dân chúng miền Nam. Tôi là người lãnh đạo đứng hàng đầu của họ, tôi tình nguyện ở lại để chia xẻ với họ một phần nào niềm đau đớn tủi nhục, nỗi thống khổ của người dân mất nước. Cảm ơn ông Đại sứ đã đến viếng tôi”.

Khi nghe câu “Les États-Unis ont aussi leur part de responsabilités” (Hoa Kỳ cũng có phần trách nhiệm trong đó), đại sứ Martin giựt mình nhìn trân trân Cụ Trần Văn Hương. Năm 1980, Cụ Hương thuật lại với tôi: Dứt câu chuyện, “on se sépare sans même se serrer la main” (GS Nguyễn Ngọc An. Cụ Trần Văn Hương, đăng trên Thời Luận không rõ ngày)

2 – Vào năm 1978, khi Việt cộng trả lại “quyền công dân” cho Ông Dương Văn Minh, các anh em đang bị tù “học tập cải tạo” đều bị đi xem hình ảnh và phim chiếu lại cảnh cụu “Tổng Thống” Dương Văn Minh đang “hồ hởi phấn khởi” đi bầu quốc hội „đảng cử dân bầu“ của cộng sản.

Cụ Trần Văn Hương cũng được cộng sản trả lại “quyền công dân” nhưng Cụ đã từ chối. Cụu Tổng Thống Việt Nam Cộng Hòa Trần Văn Hương đã gửi bức thư sau đây đến các cấp lãnh đạo chính quyền cộng sản: “...hiện nay vẫn còn có mấy trăm ngàn nhơn viên chế độ cũ, cả văn lẫn võ, từ Phó Thủ Tướng, Tổng Bộ Trưởng, các Tướng Lãnh, Quân Nhân Công Chức các cấp các Chính Trị Gia, các vị Lãnh Đạo Tôn Giáo, Đảng Phái đang bị tập trung cải tạo, rĩ tai thì ngắn hạn mà cho đến nay vẫn chưa thấy được về. Tôi là người đứng đầu hàng lãnh đạo Chánh Phủ Việt Nam Cộng Hòa, xin lãnh hết trách nhiệm một mình. Tôi xin chính phủ mới thả họ về hết vì họ là những người chỉ biết thừa hành mạng lệnh cấp trên, họ không có tội gì cả. Tôi xin chính phủ mới tha họ về sum họp với vợ con, còn lo làm ăn xây dựng đất nước. Chừng nào những người tập trung cải tạo được về hết, chừng nào họ nhận được đầy đủ quyền công dân, chừng đó tôi sẽ là người cuối cùng, sau họ, nhận quyền công dân cho cá nhân tôi.”

3 – Sau cùng, trong hoàn cảnh cơ cực của thời đất nước bị đô hộ bởi Miền Bắc Xã hội Chủ nghĩa, các Đại sứ của các nước Pháp, Úc cho người đến thăm Cụ và cho biết họ có thể can thiệp với Cộng sản cho Cụ ra khỏi nước với lý do đi trị bệnh, nhưng cụ tiếp tục từ chối, cương quyết ở lại chia sẻ cùng dân quân Miền Nam sự tủ nhục và nghèo đói dưới gông cùm Cộng sản.

Xin nghiêng mình trước tiết tháo của một nhơn sĩ miền Nam Việt Nam!

Khi Cụ qua đời, đám tang được tổ chức tại nhà do chánh phủ Việt Nam Cộng Hòa cấp trước kia trong hẻm 210 đường Phan Thanh Giản, bên cạnh trường Marie Curie.

Có một sự kiện thú vị cũng cần nên kể ra nơi đây là anh con trai trưởng của Cụ là Trần Văn Dõi đi ra phường để xin phép mua một cái hòm quốc doanh, nhưng người tài xế trung thành của Cụ chặn ngang, và anh này chạy vào Chợ Lớn mua một cỗ quan tài gỗ với giá 10.000 Đồng (tiền Việt cộng bấy giờ). Anh Tàu nghe nói là mua cho Tổng thống Việt Nam Cộng Hòa nên bớt xuống còn 5.000 Đồng mà thôi.

Một trong những ước nguyện của Cụ là khi chết được chôn ở Nghĩa trang Quân Đội với lễ nghi quân cách của một binh nhì; nhưng việc này cũng không thành. Tuy nhiên một an ủi cho Cụ là được hỏa táng tại Lò thiêu Thủ Đức, xéo bên cạnh bức tượng Tiếc Thương,

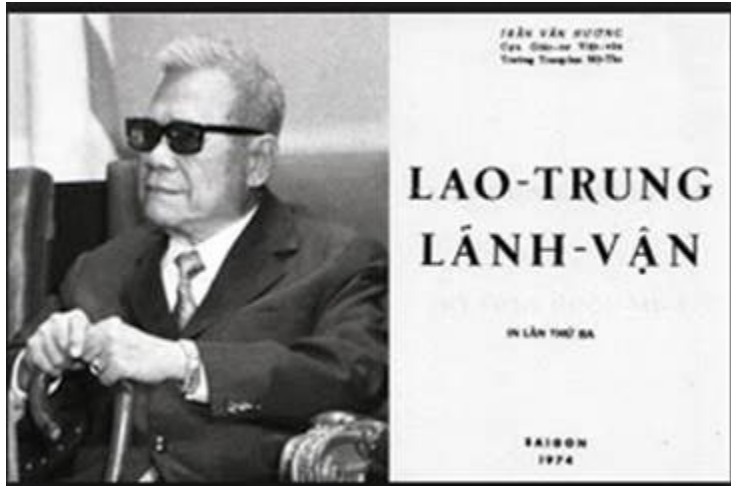
trước sự hiện diện đông đủ của học trò cùng hầu hết thân hào nhân sĩ miền Nam không quản ngại mạng lưới công an chằng chịt chung quanh lò thiêu.

Hôm nay, nhân ngày giỗ Cụ Trần Văn Hương, cúi xin dâng nén hương lòng tưởng niệm một người con Việt chân chánh miền Nam với niềm tin chắc chắn rằng Tuổi trẻ miền Nam sẽ tiếp nối bước đường Cụ đi và chắc chắn sẽ thành công trong công cuộc dành lại quê hương từ tay bạo quyền Cộng sản.

Thành kính xin Cụ phò hộ cho Tuổi Trẻ Việt Nam trong công cuộc dành lại Quê Hương.

Mai Thanh Tuyết
Người con Việt miền Nam

Thơ cổ Tổng Thống Trần Văn Hương:

„Thân quen xin gởi cùng sông núi
Xương mục chờ tiêu với cỏ cây“

„Xét thời trời còn lắm nổi gian nguy
Ngẫm lại thêm buồn cho hậu thế;
Phù vận nước được vài phân ổn định,
May ra bớt thẹn với tiền nhơn“

Và câu dịch của Ngài càng thấm thía cho thân phận lưu vong khi nghe mưa về nơi đất khách:

Cố hương qui mộng tam canh vũ –
Lữ xá hoài ngâm tứ bách trùng
Ba canh mưa phủ mớ vườn cũ
Bốn vách trùng ngâm tủ xứ người!

Mai Thanhh Tuyết